

Василь-Костянтин Костянтинович
кн. Острозький,
В.-К.К. кн. Острозький,
В.-К. Острозький
(див. - Острозький кн. Василь-
Костянтин Костянтинович)

Василь Суразький (див. -
Суразький (Малюшицький)
Василь)

Велика Острозька синагога (див. -
Синагога (Велика) острозька)

**“Вірш на жалосний погребь
зацного рыцера...
Петра Конашевича-Сагайдачного”
Касіяна Саковича (1622 р.)**

оригінальна назва на обкладинці (титульному аркуші): “Вірш на жалосний погребь зацного рыцера Петра Конашевича Сагайдачного, гетмана войска его кор. милости запорозкого”. Тут же зазначене авторство цих віршів: “Зложоньи презь инока Касіана Саковича ректора школь кіевских”. Цей твір - урочиста поетична віршована декларація (формально від імені спудеїв) у жанрі панегірика, що прославляв померлого діяча, вихованця ОА, і має назву (у транслітеруванні “ѣ” на “і” та поданні тексту староукраїнською мовою): “Вірші на жалосний погребь Петра Конашевича-Сагайдачного, гетмана війська його королівської милості запорозького, зложонії презь инока Касіана Саковича, ректора шкіл кіевських в братстві, мовленії від його спудеїв на погребі того зацного рицера в Києві в неділю провідну року Божого тисяча шістьсот двадцять второго”. Обсяг цього твору - 24

нenum. арк.; вихідні дані: К., друкарня Києво-Печерської Лаври, 1622. Автор твору Сакович - теолог, філософ, письменник, освітній і релігійний діяч. Ім'я його в миру - Калікет. Народ. біля 1578 в м. Подталічі (Потеличі) в Руському воєводстві (Галичина) у сім'ї правосланого священника. Навчався в Замойській та Краківській академіях. У 1620 постригся в ченці і прийняв ім'я Касіян. Після Івана (Йова) *Борецького* в 1620-1624 - ректор Київської братської школи. Потім, у 1624 переїхав до Любліна, де був проповідником у православному братстві. В 1625 прийняв церковну унію, став архимандритом у монастирі в м. Дубно. В 1641 перейшов у католицизм і вступив до чернечого ордену августинців. Помер С. у 1647 в Кракові католицьким капланом. Крім віршів на честь П. *Сагайдачного*, С. видав збірку похоронних і весільних промов (Ярослав, 1626). Автор польсько-мовного філософського трактату “Арістотелеві проблеми” (Краків, 1625), циклу публіцистичних, полемічних творів (також польськ. мовою) проти православної конфесії, коли він змінив віру, : “Старий календар...” (Вільно, 1640), “Схизматицький київський собор, зібраний отцем Петром Могилою... 1640 р.” (Варшава, 1641; Краків, 1642), “Діалог або розмова Мацька з Діонизим схизматицьким попом” (Краків, 1642), “Спанортозіс, або перспектива і пояснення помилок, еретицтва і забобонів у греко-руській церкві” (Краків, 1642), “Окуляри старому календарю” (Краків, 1642) та ін. Публікація “Віршів...” включає опис герба запорізького козацтва з його гравюрою, що стала відтоді хрестоматійною, передмови (“Предмови”), 20-ти декламацій від імені спудеїв, імена і прізвища яких вказані таким чином: Стефан Почаський; Петро Созонович Балака; Фтеофілакт Іоаннович,

бурмистрович київський; Іоанн Тарнавський, протопопович київський; Феодор Скарєвський; Леонтій Балака, бурмистрович київський; Ієремія Старовецький; Іоанн Стецький; Николай Отрешкович; Іоанн Козарин; Іоанн Пельчицький; Євтихій Самуйлович; Матвей Кізимович; Григорій Кондратович; Димитрь Кривкович; Лукаш Бернида; Георгій Воронич; Карпо Михайлович і Симеон Шульга (правовис імен і прізвищ подаємо мовою оригіналу). У "Віршах..." зазначена роль князів Острозьких у розвитку освіти і науки в Україні, насамперед в Острозі. Не випадково П.К.-Сагайдачний, як зазначено у цьому творі, - "Шов... до Острога, для наук уцтивих, которії там квітли за благочестивих княжат, котрії ся в науках кохали, на школи маєтностей много фундували, аби ся млодь в науках уцтивих цвічила, церкви і тиж ойчизні пожитечна била. Дай, Боже, би тая там фундація трвала, жеби одтоль хвала Божія помножала". "Вірші..." є унікальним свідченням про навчання майбутнього гетьмана запорозьких козаків в ОА. Про це нижче в тому ж самому тексті в словах ІЗ-го спудея (Є. Самуйловича) говориться, що в Острозі "Там теди Конашевич час нсмалий живши і наук в письмі нашом словенськом навикши...". Про військовий талант і бойові успіхи П.К.-Сагайдачного говориться: "І рицерських дільностей там доказуючи, гетьманом по том собі войско го обрало, із ним менже татаров і турков бивало. За свого гетьманства взяв в Турцех місто Кафу, аж і сам цесар турський бив у великому страху, бо му чотирнадцять тисяч там люду збив, катарги єдині палив, другії потопив, многих тогди з неволі християн свободив, за що го Бог з воїнством його благословив..." Окремо зазначено роль П.К.-Сагайдачного у відновленні православної ієрархії в Україні: "Жеби могли пастирєй православних міти в церкві своїй на місцях владиков - унітов, котрих маєт народ наш за єзуїтов". У своїх "Віршах..." К.Сакович підкреслив підтримку П.К.-Сагайдачним українських православних братств, зокрема - Київського (Богоявленського, на Подолі): "При церкві Братської чесно в Києві похован, в котрое ся братство зо всім Войськом вписав. І на нього ялмужну значную одказал з

того гетьмана кождий рицар нех ся учить, як би тиж мів на світі тот живот свой кончить...". Про надання гетьманом субсидій іншому в Україні визначному братству - Львівському Успенському - вказано у "Віршах...": "Видів он і Львовське братство, хоть далеко церков їх в місті наділив не ледаяко, суму значную грошей до братства лекговав, а жеби науки там били, пильне жадав...". Справді пророчою була оцінка особистості гетьмана П.К.-Сагайдачного у таких словах "Віршів...": "Несмертельної слави достойний гетьмане, твоя слава в мовчанню нікгде не зостане, поки Дніпр з Дністром многорибнії плинути будуть, поти дільності теж твої слинути. Не зайдеш в глибоке нікгде запоміння, ані то літа пустить в довгоє мовчіння". Про патріотичне спрямування цього твору і безперечні симпатії до запорізького козацтва, його історії, що прославлена в даному поетичному панегірику, свідчить наведена історична паралель між запорізьким козацтвом і старовинними слов'янами, які "за Олега, росського монархи, пливали в човнах по морі і на Царград штурмували... Бивали межи войськом тим князі і пани, з котрих виходили добрії гетьмани, яким і тот їх гетьман, Петр Конашсвич, бив, котрий справ рицерських дільностей всюди слив." Твір пронизує глибоке розуміння ролі запорізького козацтва: "О Войську Запорозьком кождий може знати, як оно ойчизні єст потребно, уважати, Україна тим войськом вцалє зостаєт, а где запорозцов нїт, татарин впадаєт...".

Каталоги стародруків: Запаско, Ісаєвич.- № 137.- С. 41; Максименко.- № 214.- С. 40; Ундольский.- № 249.- С. 35. *Лубл.:* Голубев С. Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники.- В 2-х т.- К., 1883.- Т. 1.- С. 17-46; Тітов Хв. Матеріали до історії книжної справи на Україні в XVI-XVIII вв. Всезбірка передмов до українських стародруків.- К., 1924.- С.37-51; Укр. поезія. Кінець XVI - поч. XVII ст.- С. 322-338; Українська література XVII ст.- К., 1987 (Серія: Бібліотека української літератури).- С. 220-238; Українські гуманісти епохи Відродження: Антологія у 2-х ч.- К., 1995.- Ч. 2.- С. 231-249.

Лит.: Возняк. Іст. укр. літ.- Кн. 1.- С. 533-539; Голубев С. Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники.- К., 1898.- Т. 2.- С. 321-402; Запаско, Ісаєвич.- 1.- С. 41; Маслов С. Вірші Касіяна Саковича "На жалосний погреб П.К.Сагайдачного" // Укр. літерат.- 1942.- № 5-6.- С. 222-226; Харлампович. Западнорусские... школы.- С. 352-360, 393-396, 402-404, 431-438, 513-514, 519-524.